

TMS 2 Stoklar Standardında Yer Alan Stok Maliyeti Hesaplama Yöntemlerinin Gıda Maddeleri Sanayi Sektöründeki İşletmelerde Kullanımı Üzerine Bir Araştırma

Gürbüz GÖKÇEN¹ – Yasin CEBECİ²

Makale Gönderim Tarihi: 02.10.2015

Makale Kabul Tarihi: 15.01.2016

Öz

Bu çalışmada Türkiye Finansal Raporlama Standartları Seti içinde yer alan TMS 2 Stoklar Standardını uygulayan ve Gıda Maddeleri Sanayi Sektörü içerisinde faaliyet gösteren halka açık şirketlerin Kamuyu Aydınlatma Platformu'na sundukları finansal tablolarda, stok maliyeti hesaplama yöntemlerinden hangisinin ne oranda kullanıldığı ve işletmelerin faaliyet sonuçları üzerine etkileri araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Finansal Raporlama Standartları, TMS 2 Stoklar Standardı, Kamuyu Aydınlatma Platformu, stok maliyeti hesaplama yöntemleri.

A Research About Utilization Of Inventory Cost Formulas Under TMS 2 Inventory Standards In Food Sector

Abstract

In this study, utilization of inventory cost formulas in financial statements that are presented to Public Disclosure Platform by

¹ Prof. Dr., Marmara Üniversitesi İşletme Fakültesi

² Arş. Gör., Marmara Üniversitesi İşletme Fakültesi

public companies which apply TMS 2 Inventory Standard in set of TFRS and operate in food sector; and its effects on operation results of companies have been investigated.

Keywords: Turkish Financial Reporting Standards, TMS 2 Inventory Standards, Public Disclosure Platform, Inventory Cost Formulas.

1. GİRİŞ

Uluslararası ticari ilişkilerin gelişmesi, şirketlerin yerel düzenlemeler ile hazırladıkları finansal raporların, finansal tablo kullanıcılarının finansal bilgi ihtiyacına cevap verememesine neden olmaktadır. İşletmeler tarafından finansal tablo kullanıcılarına sunulan finansal bilginin faydalı olabilmesi için, ihtiyaca uygun olması ve açıklamayı amaçladığı konuları gerçeğe uygun bir şekilde sunması gerekmektedir.

Bu nedenlerle finansal rapordaki sunulacak bilgilerin farklı ülkelerdeki finansal tablo kullanıcıları tarafından değerlendirilmesinde ortak bir dile ihtiyaç duyulmaktadır. Muhasebe ve finansal raporlamadaki ortak dil ihtiyacı Uluslararası Muhasebe/ Finansal Raporlama Standartları'nın oluşturulması gereğini ortaya çıkarmıştır.

Ülkemizde de uluslararası gelişmelere uyumu sağlamak için Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu tarafından Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları yayımlanmış ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile finansal tabloların düzenlenmesinde bu standartları uygulama zorunluluğu getirilmiştir.

Özellikle imalat sanayinde faaliyet gösteren şirketlerin finansal tablolarında büyük yer tutan stoklar kalemi ile ilgili düzenlemeler TMS-2 Stoklar Standardında yer almaktadır. İmalat sanayinde stok tutarlarının yüksek olması nedeniyle stok maliyeti hesaplama yöntemlerinin seçimi finansal tabloları önemli ölçüde etkilemektedir. Çalışmamızın ilk bölümünde finansal raporlama standartlarının önemi ve tarihsel gelişimi bir süreç halinde ele alınmıştır. İkinci bölümde TMS-2 Stoklar Standardında bahsedilen stok maliyeti

hesaplama yöntemleri açıklanmıştır. Üçüncü bölümde ise Kamuyu Aydınlatma Platformu'nda (KAP) imalat sanayi sektörünün alt sektörü olan gıda maddeleri sanayinde faaliyet gösteren şirketlerin kullandıkları stok maliyeti hesaplama yöntemleri tespit edilerek sonuçlar değerlendirilmiştir.

2. Finansal Raporlama Standartlarının Önemi ve Tarihsel Gelişimi

Ülkeler arasındaki fiili sınırların adeta ortadan kalkması ile işletmelerin uluslararası ticari faaliyetleri artmakta ve uluslararası sermaye hareketleri yoğunlaşmaktadır. Uluslararası alanda meydana gelen bu gelişmeler kuşkusuz kaliteli, ortak, karşılaştırılabilir ve anlaşılabilir finansal bilgi ihtiyacını beraberinde getirmektedir.

Finansal bilgi ihtiyacının karşılanmasında kullanılan en önemli araç finansal tablolardır. Finansal tablolar, muhasebe sistemi içinde kaydedilen ve toplanan bilgilerin, belirli zaman aralıklarıyla bu bilgileri kullanacak olanlara iletilmesini sağlayan araç, diğer bir ifade ile muhasebe dilidir (Akdoğan ve Tenker, 2010:4). Muhasebenin doğal uzantısı görünümündeki finansal tablolar, işletme çalışmalarının kontrol edilmesine, işletmenin geleceğine yön verebilecek kararların alınmasına olanak sağlamaktadır (Yükçü ve Gönen, 2012:18).

Farklı ülkelerde yatırım yapmak isteyen çok uluslu işletmeler standardize edilmiş ve her ülkede "aynı" denebilecek kadar yakınsamış bir muhasebe tekdüzeliği istemektedirler (Elitaş, 2014:114). Ancak bir takım sosyal, ekonomik ve hukuki sebepler (Kızıl vd., 2013:3), kültürel farklılıklardan kaynaklanan farklı muhasebe kültürleri (Varıcı ve Özdemir, 2013:18) gibi nedenler söz konusu tekdüzeliği olumsuz etkilemektedir.

Söz konusu farklılıklar, finansal tablo unsurları için farklı tanımların kullanılmasına neden olmakta; örneğin, varlıklar, borçlar, özkaynaklar, gelir ve giderler farklı tanımlanmaktadır. Ayrıca söz konusu farklılıklar, finansal tablolarda yer alan kalemlerin muhasebeleştirilmesinde farklı kıstasların kullanılmasına ve bu kalemler için farklı ölçüm esaslarının benimsenmesine de yol açmaktadır.

Finansal tabloların kapsamı ve bu tablolarda yer verilen açıklamalar da bu farklılıklardan etkilenmektedir (KGK, 2011:2).

Bu gelişmeler, işletmeler tarafından gerçekleştirilen muhasebe ve finansal raporlama uygulamalarında farklı düzenlemeleri uyumlu hale getirebilmek amacıyla, özellikle birbiri ile ticari ilişki içindeki ülkelerin, aynı veya birbirleri ile uyumlu muhasebe standartlarını benimsemeleri gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır (Tokay ve Deran, 2009:151) .

Finansal raporlama standartları olarak adlandırılan bu standartlar, finansal tabloları hazırlamak için gerekli ilkeleri, esasları, teamülleri, kuralları ve uygulamaları içeren normlar olarak tanımlanmakta ve finansal tabloların hazırlanmasına ilişkin ilkelerin uygulamaya geçirilmesini sağlayan esaslar ve yöntemlerden oluşmaktadır (Stolowy vd, 2013:28).

Finansal raporlama standartlarının amaçları aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- Borç verenlere, mevcut ve potansiyel yatırımcılara, işletmeye kaynak sağlamak için alacakları kararlarda yararlı bilgiler sağlamak (Palea, 2013:21),
- Yurt dışı yatırımların ülkeye gelmesinde ve ülkedeki işletmelerin yurt dışında yatırım yapmasında ihtiyaç duyulan ortak bir muhasebe dilinin oluşmasını sağlamak (Akdoğan, 2012:30),
- Finansal nitelikteki benzer olayların, ifade edilme yönteminin benzerliğini sağlamak (Fidan ve Cinit, 2014:72),
- Finansal tabloların anlaşılabilirliği, karşılaştırılabilirliği ve güvenilirliği artırılarak uluslararası yatırımcıların, ülkelerin sermaye piyasalarına yatırım yapmalarını kolaylaştırmak (Terzi vd, 2013:2),
- Denetim maliyetlerinin azaltılmasını sağlamak (Acar vd, 2009:4; aktaran Dalğar vd, 2011:218),
- Çokuluslu işletmelerin anlaşılması zor ve yabancı muhasebe uygulamalarının arkasına gizleyebilecekleri trans-

fer fiyatlarının tespit edilebilmesini sağlamak (Acar vd, 2009:4; aktaran Dalğar vd, 2011:218).

Finansal raporlama standartlarının sağladığı tüm bu faydalar nedeniyle artık çok uluslu işletmelerin yatırımını yapmadan önce o ülkenin muhasebe standartlarının Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları ile uyumlu olup olmadığını sorgulamasına ve belki yakın bir zamanda bu uygulamaya geçmemiş bir ülkenin yatırım yapılmayacak ülkeler arasında gösterilmesine neden olacaktır. (Elitaş, 2014:115).

Uluslararası muhasebe standartlarının oluşturulması konusunda ilk çalışmalar 1960'larda başlamış ve bu konunun bir örgüt (komite) tarafından yürütülmesine yönelik somut öneriler, ilk defa 1972 yılında Sydney'de yapılan 10. Uluslararası Muhasebeciler Kongresi'nde gündeme getirilerek 1973 yılında Kanada, Fransa, Almanya, Japonya, Meksika, Hollanda, İngiltere, İrlanda ve Amerika'daki profesyonel muhasebe kurumları tarafından yapılan bir anlaşma ile Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi (International Accounting Standards Committee-IASC) kurulmuştur.

Komitenin temel amacı, denetlenmiş hesapların ve finansal raporların sunulmasında dikkate alınması gerekli temel standartları belirleyip, bunları kamuya açık bir şekilde yayınlamak ve böylece bu hesapların dünya çapında kabul edilme ve dikkate alınma olanağını arttırmaktır.

Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi, 2001 yılında Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (International Accounting Standards Board-IASB) olarak yeniden yapılandırılmıştır.

Ardından, Amerikan Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri (US GAAP) ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) arasındaki farklılıkların giderilmesi konusunda 18 Eylül 2002 tarihinde FASB ve IASB arasında yapılan Norwalk Anlaşması ile bütün dünyanın kabul edeceği ortak bir muhasebe dilinin sağlanması için en önemli adımlardan biri atılmıştır (Akdoğan ve Tenker, 2010:15).

Finansal raporlama standartlarının hangi kurum tarafından oluşturulacağı ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Muhasebe-

ye vergi amaçlı ihtiyaç duyulan ülkelerde muhasebe standartlarının devlet tarafından belirlenme eğilimi yüksek iken; muhasebeyi daha çok bir finansal bilgi sistemi olarak gören ve sermaye piyasalarının gelişmiş olduğu ülkelerde ise standartlar özel kesim tarafından belirlenme eğilimindedir (Elitaş vd, 2011:2).

Türkiye’de muhasebe standartlarının oluşturulma süreci ise, TÜRMOB tarafından 9 Şubat 1994 tarihinde, finansal tabloların ihtiyaca uygun, karşılaştırılabilir ve anlaşılabilir nitelikte olmalarını sağlayacak ulusal muhasebe standartları ile muhasebe meslek mensuplarının, denetim faaliyetlerini disiplinli yürütebilmeleri için ulusal denetim standartlarını saptamak ve yayınlamak üzere Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu’nun (TMUDESK) kurulmasıyla başlamıştır. Ardından, 18 Aralık 1999 tarih ve 4487 sayılı kanunla Sermaye Piyasası Kanunu’nda değişiklik yapan Kanun’un Ek 1. maddesi ile Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) kurulmuştur (Gökçen vd, 2011:9). TMUDESK tarafından yayınlanan standartlar, TMSK tarafından yapılan çalışmalara önemli bir alt yapı oluşturmuştur.

Türkiye’de UFRS’ye uyum için oluşturulan bu kurul Nisan 2006’ya kadar UMS ve UFRS’leri Türkçeye çevirerek yayınlamıştır. 2 Kasım 2011 tarihinde yayınlanan 660 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu’nun kurulmasıyla TMSK’nın görevi sona ermiştir (Şavlı, 2014:9). TFRS/TMS’leri yayınlama yetkisi verilen KGK, münferit ve konsolide finansal tabloların hazırlanmasında TFRS (TMS)’yi uygulaması gereken kuruluşları açıklayarak, kapsamının her yıl genişletileceği ve belirli bir süre içinde bütün büyük şirketlerin denetiminin TFRS’ler esas alınarak yapılacağını belirtmiştir (Şavlı, 2014:13-17).

3. TMS 2 Stoklar Standardındaki Stok Maliyeti Hesaplama Yöntemleri

Stokların muhasebeleştirilmesinde en önemli problemlerden biri, stok maliyetinin dönem içinde satılan ve raporlama gününde elde kalan stoklar arasında dağıtımıdır. Farklı stok kalemlerinin maliyetleri dönem içinde değiştiğinde, maliyet hesaplaması rapor-

lanan karı ve varlık değerlerini etkilemekte kullanılabilir (Alfredson vd, 2005:263).

Stokların maliyeti, tüm satın alma maliyetleri, dönüştürme (şekillendirme) maliyetleri ve stokların mevcut durumuna ve konumuna getirilmesi için katlanılan diğer maliyetlerden oluşur (Gökçen vd, 2011:128). Stok maliyeti bilgisi; ürün fiyatlaması, ürün kârlılığı, üretim maliyeti kontrolü ve stratejik rekabet politikalarının belirlenmesi gibi amaçlar için değerli bir bilgidir (Badem ve Özbek, 2013:66).

TMS 2 Stoklar Standardına göre stoklar, maliyet ve net gerçekleşebilir değerden düşük olanı ile değerlendirilir (Gökçen vd, 2011:128). Net gerçekleşebilir değer; işin normal seyri içinde tahmin edilen satış fiyatından değişken satış giderlerinin düşülmesi ile elde edilen tutardır (Stolowy vd, 2013:330).

TMS 2 Stoklar Standardına göre stokların maliyeti; gerçek parti maliyet yöntemi, ilk giren ilk çıkar yöntemi ve ağırlıklı ortalama maliyet yöntemlerinden biri ile hesaplanabilir (KGK, 2015:paragraf 23-27). Standartta alternatif yöntemlerden hangisinin öncelikle kullanılması gerektiği belirtilmemiştir (Özbek, 2008:92). İşletmelerin söz konusu yöntemlerden fiili iş akışlarına en uygun yöntemi benimsemeleri gerekir (Bahadır, 2012:56). Ancak işletme benzer özelliklere ve benzer kullanıma sahip tüm stoklar için aynı maliyet hesaplama yöntemini kullanır. Türü veya kullanım alanları itibarıyla farklı olan stoklar için, farklı maliyet hesaplama yöntemleri kullanılabilir (KGK, 2015:paragraf 25).

Standartta göre normal koşullarda birbiri ile ikame edilemeyen stoklar ile özel projeler için üretilen veya satın alınan mal veya hizmetlerin maliyeti için "gerçek parti maliyeti yöntemi"; bunlarında dışında kalan stokların maliyeti için ise "ağırlıklı ortalama maliyet" ya da "ilk giren ilk çıkar" (FIFO) yöntemlerinden biri kullanılabilir (Uyar, 2009:138).

Standartta, daha önceden stok değerlemesi açısından kullanımına imkân tanınan son giren ilk çıkar (LIFO) yönteminin, standardın 1 Ocak 2005 tarihi itibarıyla yürürlüğe giren versiyonunda, stok akışlarının sunumu açısından güvenilir bulunmama-

sı nedeniyle kullanımının yasaklanmasına karar verilmiştir (Uyar, 2009:139).

TMS 2 Stoklar standardı esas itibariyle muhasebe sistemine bir değişiklik getirmemektedir. Bunun nedeni stok maliyetlerinin muhasebeleştirilmesinde bazı farklılıkların olmasına karşın VUK'nun stok değerlemesine ilişkin hükümlerinin TMS 2' den çok da farklı olmamasıdır (Akin ve Kurşunel, 2010:327).

3.1. Gerçek Parti Maliyet Yöntemi

Normal şartlarda birbirleri ile ikame edilemeyen stok kalemleri ile özel projeler için üretilen veya satın alınan mal veya hizmetlerin maliyeti, her bir varlığa ilişkin özel maliyeti dikkate alınarak belirlenir. Bu yöntemin, belirli bir proje için ayrılan stoklara ilişkin olarak, bu stokların satın alınmış veya üretilmiş olmasına bakılmaksızın kullanılması uygundur (Gökçen vd, 2011:131).

Ancak uygulamada bu yöntem nadiren kullanılır. Çünkü stok miktarı çok yüksek miktarlarda olduğundan tüm stokların gerçek maliyetinin belirlenmesi imkânsızdır (CA Pakistan, 2015:19).

Gerçek parti maliyeti yöntemi genellikle büyük tip stoklar için uygulama alanı bulan bir yöntemdir. Bu yöntemde her bir stokun hangi fiyattan alındığı rahatlıkla tespit edilebilmektedir. Dolayısıyla dönem sonunda kalan veya elden çıkarılan stokların hangi fiyatlı alıştan yapıldığı kolayca saptanabilmektedir (Özbek, 2008:92).

3.2. FIFO (İlk Giren İlk Çıkar) Yöntemi

Bu yöntemde ilk satın alınan veya üretilen stok kaleminin ilk satıldığı ve dönem sonunda stokta kalan kalemlerin en son satın alınanlar veya üretilenlerden olduğu varsayılır (Gökçen vd, 2011:131).

Başka bir ifade ile satış işlemi gerçekleştiğinde işletmeye en önce giren stok kalemlerinden çıkış yapılacağından; dönem sonunda kalan stoklar, en son girişi yapılan stok kalemlerinin fiyatları üzerinden değerlendirilmektedir (Uyar, 2009:139).

Sürekli fiyat artışlarının yaşandığı bir ortamda bu yöntemin uygulanması ile elden çıkarılan stokların maliyeti düşük, dönem sonunda elde kalan stokların maliyeti ise yüksek olacaktır (Özbek, 2008:95).

Bu yöntem özellikle çabuk bozulan gıdalarda veya modası hızlı geçen ürünlerde fiziksel stok hareketlerini en iyi yansıtan yöntemdir (Alfredson vd, 2005:264).

3.3. Ağırlıklı Ortalama Maliyet Yöntemi

Bu yöntemde, her bir stok kaleminin maliyeti, dönem başındaki benzer varlıkların ağırlıklı ortalama maliyeti ile dönem içinde satın alınan veya üretilen benzer varlıkların maliyetinin ağırlıklı ortalamasının alınması suretiyle hesaplanır. Ortalama, işletmenin iş akışına bağlı olarak, periyodik bazda (dönem sonu ağırlıklı ortalama maliyet yöntemi) veya her bir ek alım/üretim sonrasında (hareketli ağırlıklı ortalama maliyet yöntemi) hesaplanabilir (Gökçen vd, 2011:131).

Ağırlıklı ortalama maliyet yöntemi, hesaplanma zamanına göre iki şekilde uygulanmaktadır. Bazı işletmeler ortalamalarını maliyet dönemi sonunda hesaplamaktadır. Dönem sonu ağırlıklı ortalama maliyet yöntemi olarak anılan bu yöntemde stok maliyeti, dönem başı stoklar ile dönem içinde değişik partilerde giren stokların toplam maliyetinin, toplam maliyete konu olan toplam stok miktarına bölünmesi ile bulunur (Özbek, 2008:93).

Yalnızca dönem sonunda değil her bir stok girişinde farklı bir ortalama fiyata ulaşılması ise hareketli ağırlıklı ortalama maliyet yöntemi ile mümkündür. Yeni stok girdiğinde yeni stokun tutarına eldeki stokların tutarı eklenir, bulunacak rakam formülün payını oluşturmaktadır. Bu tutara; yeni stok miktarı ve eldeki stok miktarının toplam rakamı bölünür (Özbek, 2008:94).

Ağırlıklı ortalama maliyet yöntemi, özellikle fiyat dalgalanmalarının görüldüğü durumlarda farklı tarihlerde edinilmiş olan malları ortalama bir değer üzerinden değerlediğinden, adil ve güvenilir bir yöntem olarak görülmektedir (Uyar, 2009:138).

4. Araştırma

4.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; Gıda Maddeleri Sanayi Sektörü'ndeki şirketlerin stoklar için hangi stok maliyeti hesaplama yöntemlerini kullandığının tespit edilmesidir.

4.2. Araştırmanın Kapsamı ve Yöntemi

Araştırma, Kamuyu Aydınlatma Platformu'nda (KAP) imalat sanayi sektörünün alt sektörü olan gıda maddeleri sanayinde faaliyet gösteren şirketleri kapsamaktadır. Söz konusu şirketlerin KAP'a bildirdiği 2014 yılı finansal tabloları incelenerek kullandıkları stok maliyeti hesaplama yöntemleri tespit edilmiştir.

4.3. Araştırmanın Bulguları ve Analizi

Gıda maddeleri sanayi sektöründe KAP'a bildirim yapan 28 adet şirket bulunmaktadır. Bu şirketler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. KAP'a Bildirim Yapan Gıda Maddeleri Sanayi Şirketleri

	ŞİRKET KODU	ŞİRKET ADI
1	ALYAG	ALTINYAĞ
2	AVOD	A.V.O.D. GIDA VE TARIM
3	BANVT	BANVİT
4	CCOLA	COCA COLA İÇECEK
5	DARDL	DARDANEL
6	EKIZ	EKİZ KİMYA
7	ERSU	ERSU GIDA
8	FRIGO	FRİGO PAK GIDA
9	KRSAN	KARSUSAN SU ÜRÜNLERİ SAN.
10	KENT	KENT GIDA
11	KERVT	KEREVİTAŞ GIDA
12	KNFRT	KONFRUT GIDA
13	KRSTL	KRİSTAL KOLA
14	MANGO	MANGO GIDA
15	MERKO	MERKO GIDA
16	MRTGG	MERT GIDA
17	OYLUM	OYLUM SİNAI YATIRIMLAR

18	PENGD	PENGUEN GIDA
19	PETUN	PINAR ET VE UN
20	PINSU	PINAR SU
21	PNSUT	PINAR SÜT
22	SELGD	SELÇUK GIDA
23	TATGD	TAT GIDA
24	TKURU	TAZE KURU GIDA
25	TUKAS	TUKAŞ
26	ULUUN	ULUSOY UN SANAYİ
27	ULKER	ÜLKER BİSKÜVİ
28	VANGD	VANET GIDA

Tablo 1’de gösterilen 28 şirketin KAP’a bildirdiği 2014 yılı finansal tabloları incelenmiştir. Buna göre Tablo 2’de şirketlerin son üç yılda TMS 2’ye göre kullandıkları stok maliyeti hesaplama yöntemleri gösterilmiştir.

Tablo 2. KAP’a Bildirim Yapan Gıda Maddeleri Sanayi Şirketlerinin Kullandıkları Stok Maliyeti Hesaplama Yöntemleri

ŞİRKET KODU	ŞİRKET ADI	2014	2013	2012
ALYAG	ALTINYAĞ	AOM ³	AOM	BY ⁴
AVOD	A.V.O.D. GIDA VE TARIM	AOM	AOM	AOM
BANVT	BANVİT	AOM	AOM	AOM
COLLA	COCA COLA İÇECEK	AOM	AOM	AOM
DARDL	DARDANEL	AOM	AOM	AOM
EKIZ	EKİZ KİMYA	AOM	AOM	AOM
ERSU	ERSU GIDA	BY	AOM	AOM
FRIGO	FRİGO PAK GIDA	BY	BY	HOM ⁵
KRSAN	KARSUSAN SU ÜRÜNLERİ SAN.	FIFO	FIFO	FIFO
KENT	KENT GIDA	AOM	AOM	AOM
KERT	KEREVİTAŞ GIDA	AOM	AOM	AOM
KNFRT	KONFRUT GIDA	AOM	AOM	AOM
KRSTL	KRİSTAL KOLA	HOM	HOM	HOM
MANGO	MANGO GIDA	FIFO	FIFO	FIFO

³ AOM: Ağırlıklı Ortalama Maliyet

⁴ BY: Bilgi Yok

⁵ HOM: Hareketli Ortalama Maliyet

MERKO	MERKO GIDA	AOM	AOM	AOM
MRTGG	MERT GIDA	FIFO	FIFO	FIFO
OYLUM	OYLUM SINAİ YATIRIMLAR	BY	HOM	HOM
PENGD	PENGUEN GIDA	HOM	HOM	HOM
PETUN	PINAR ET VE UN	AOM	AOM	AOM
PINSU	PINAR SU	AOM	AOM	AOM
PNSUT	PINAR SÜT	AOM	AOM	AOM
SELGD	SELÇUK GIDA	FIFO	HOM	AOM
TATGD	TAT GIDA	BY	BY	BY
TKURU	TAZE KURU GIDA	HOM	HOM	AOM
TUKAS	TUKAŞ	HOM	HOM	HOM
ULUUN	ULUSOY UN SANAYİ	BY	BY	BY
ULKER	ÜLKER BİSKÜVİ	AOM	AOM	AOM
VANGD	VANET GIDA	AOM	AOM	AOM

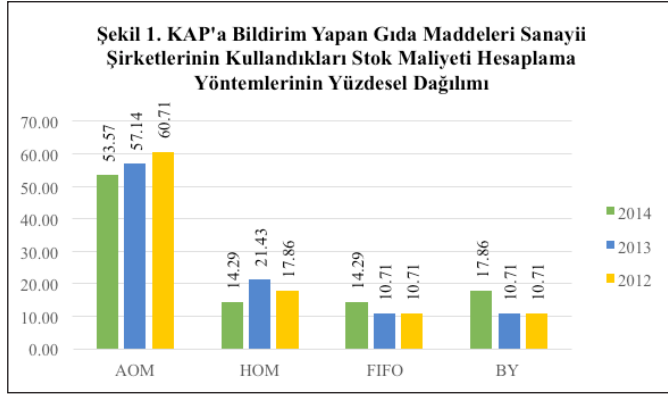
Tablo 2’de görüldüğü üzere 2012 yılında şirketlerden 17’si stok maliyetini hesaplarken ağırlıklı ortalama maliyet yöntemini kullanırken, 5’i hareketli ortalamayı, 3’ü ise ilk giren ilk çıkar maliyet yöntemini kullanmıştır. Şirketlerden 3’ünde ise finansal tablolarında hangi stok maliyeti hesaplama yöntemini kullandığına ilişkin bilgi bulunmamaktadır.

2013 yılında şirketlerden 16’sı stok maliyetini hesaplarken ağırlıklı ortalama maliyet yöntemini kullanırken, 6’sı hareketli ortalamayı, 3’ü ise 2012 yılı ile benzer şekilde ilk giren ilk çıkar yöntemini kullanmıştır. Şirketlerden 3’ünde ise finansal tablolarında hangi stok maliyeti hesaplama yöntemini kullandığına ilişkin bilgi bulunmamaktadır.

2014 yılında şirketlerden 15’i stok maliyetini hesaplarken ağırlıklı ortalama maliyet yöntemini kullanırken, 4’ü hareketli ortalamayı, 4’ü ise ilk giren ilk çıkar yöntemini kullanmıştır. Şirketlerden 5’inde ise finansal tablolarında hangi stok maliyeti hesaplama yöntemini kullandığına ilişkin bilgi bulunmamaktadır.

Veriler incelendiğinde iki şirketin stok maliyeti hesaplama yöntemini değiştirdiği görülmektedir. Selçuk Gıda 2012 yılında ağırlıklı ortalama maliyet yöntemini kullanırken, 2013 yılında hareketli ortalama maliyet yöntemine geçmiş, 2014 yılında da ilk giren ilk çıkar maliyet yöntemini kullanmaya başlamıştır. Yöntem

değişikliği yapan bir diğer şirket olan Taze Kuru Gıda ise 2012 yılında ağırlıklı ortalama maliyet yöntemini kullanırken 2013 yılında hareketli ortalama maliyet yöntemine geçmiştir. Şirketlerin kullandığı stok maliyeti hesaplama yöntemlerinin yüzdesel dağılımı ise şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1'de görüldüğü üzere, ağırlık ortalama maliyet yöntemini kullanan şirketler 2012 yılında %60,71, 2013 yılında %57,14 ve 2014 yılında %53,57 ile azalan bir seyir izlemektedir. Şirketlerin hareketli ortalama maliyet yöntemini kullanım oranı 2012 yılında %17,86, 2013 yılında %21,43 ve 2014 yılında ise %14,29'dur. Şirketlerin ilk giren ilk çıkar yöntemini kullanım oranı ise 2012 ve 2013 yıllarında %10,71 iken 2014 yılında %14,29'a yükselmiştir.

TMS-2 Stoklar Standardına göre stokların, maliyet değeri ya da net gerçekleşebilir değerinin düşük olanı ile değerlendirilmesi gerekmektedir. Buna göre şirketler dönem sonunda normal piyasa şartlarındaki tahmini satış fiyatından ürünün tamamlanma ve satış giderlerinin çıkarılması sonucu hesaplanan net gerçekleşebilir değer ile maliyet değerini karşılaştıracak, net gerçekleşebilir değerin maliyet değerinden daha düşük olması durumunda bu değeri kullanarak aradaki fark kadar da stok değer düşüklüğü karşılığı ayıracaktır. Tablo 3'te KAP'a bildirim yapan gıda maddeleri sanayi şirketlerinin stok değerlemesini hangi değer üzerinden yaptığı yıllar itibari ile gösterilmiştir.

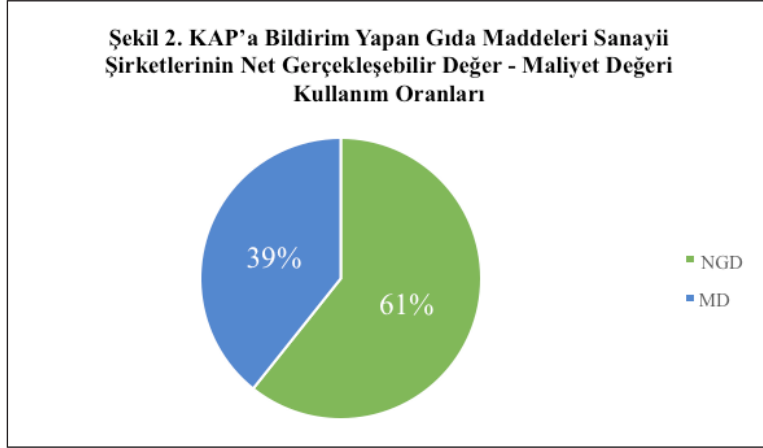
Tablo 3. KAP'a Bildirim Yapan Gıda Maddeleri Sanayi Şirketlerinin Stok Değerlemesi

ŞİRKET KODU	ŞİRKET ADI	2014	2013	2012
ALYAG	ALTINYAĞ	NGD ⁶	NGD	NGD
AVOD	A.V.O.D. GIDA VE TARIM	MD ⁷	MD	MD
BANVT	BANVİT	NGD	NGD	NGD
CCOLA	COCA COLA İÇECEK	NGD	NGD	NGD
DARDL	DARDANEL	MD	MD	MD
EKIZ	EKİZ KİMYA	MD	MD	MD
ERSU	ERSU GIDA	MD	NGD	NGD
FRIGO	FRİGO PAK GIDA	NGD	NGD	NGD
KRSAN	KARSUSAN SU ÜRÜNLERİ SAN.	MD	MD	MD
KENT	KENT GIDA	NGD	NGD	NGD
KERT	KEREVİTAŞ GIDA	NGD	NGD	NGD
KNFRT	KONFRUT GIDA	NGD	NGD	NGD
KRSTL	KRİSTAL KOLA	NGD	NGD	NGD
MANGO	MANGO GIDA	MD	MD	MD
MERKO	MERKO GIDA	NGD	NGD	NGD
MRTGG	MERT GIDA	NGD	NGD	NGD
OYLUM	OYLUM SINAİ YATIRIMLAR	MD	MD	MD
PENGD	PENGUEN GIDA	NGD	NGD	NGD
PETUN	PINAR ET VE UN	MD	MD	MD
PINSU	PINAR SU	MD	MD	MD
PNSUT	PINAR SÜT	MD	MD	MD
SELGD	SELÇUK GIDA	NGD	NGD	NGD
TATGD	TAT GIDA	NGD	NGD	NGD
TKURU	TAZE KURU GIDA	MD	MD	MD
TUKAS	TUKAŞ	NGD	NGD	NGD
ULUUN	ULUSOY UN SANAYİ	NGD	NGD	NGD
ULKER	ÜLKER BİSKÜVİ	NGD	NGD	NGD
VANGD	VANET GIDA	NGD	MD	MD

⁶ NGD: Net Gerçekleşebilir Değer

⁷ Maliyet Değeri

Tablo 3'te görüldüğü üzere son üç yılda şirketlerin 17'si stoklarının finansal tablolarında gösterimi için net gerçekleştirilir değeri kullanırken, 11'i ise maliyet değerini kullanmıştır. Şirketlerin stoklarını değerlemede kullandıkları değerler oransal olarak şekil 2'de gösterilmiştir.

Şekil 2'de görüldüğü gibi KAP'a bildirim yapan gıda maddeleri sanayi şirketlerinin yaptıkları stok değerlemesi sonucunda % 61'i stoklarını finansal tablolarında net gerçekleştirilir değeriyle, % 39'u ise maliyet değeri ile göstermiştir. Şirketler net gerçekleştirilir değeri kullanmaları ile birlikte, maliyet değeriyle net gerçekleştirilir değer arasındaki fark kadar stok değer düşüklüğü karşılığı ayırmaktadır. KAP'a bildirim yapan gıda maddeleri sanayi şirketlerinin stok değer düşüklüğünün toplam stoklar içindeki payı tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. KAP'a Bildirim Yapan Gıda Maddeleri Sanayi Şirketlerinin Stok Değer Düşüklüğünün Stoklara Oranı

ŞİRKET KODU	ŞİRKET ADI	2014	2013	2012
ALYAG	ALTINYAĞ	0,71	2,71	2,94
AVOD	A.V.O.D. GIDA VE TARIM	0,00	0,00	0,00
BANVT	BANVİT	0,09	0,25	0,65
COLLA	COCA COLA İÇECEK	0,71	1,31	0,89
DARDL	DARDANEL	0,00	0,00	0,00
EKIZ	EKİZ KİMYA	0,00	0,00	0,00

ERSU	ERSU GIDA	0,00	3,20	0,60
FRIGO	FRİGO PAK GIDA	1,88	2,37	2,83
KRSAN	KARSUSAN SU ÜRÜNLERİ SAN.	0,00	0,00	0,00
KENT	KENT GIDA	31,57	21,19	72,49
KERT	KEREVİTAŞ GIDA	0,18	0,19	0,28
KNFRT	KONFRUT GIDA	0,36	0,38	0,94
KRSTL	KRİSTAL KOLA	3,11	4,12	10,48
MANGO	MANGO GIDA	0,00	0,00	0,00
MERKO	MERKO GIDA	-1,34	0,30	0,35
MRTGG	MERT GIDA	16,48	0,10	0,33
OYLUM	OYLUM SINAİ YATIRIMLAR	0,00	0,00	0,00
PENGD	PENGUEN GIDA	0,61	0,54	0,43
PETUN	PINAR ET VE UN	0,00	0,00	0,00
PINSU	PINAR SU	0,00	0,00	0,00
PNSUT	PINAR SÜT	0,00	0,00	0,00
SELGD	SELÇUK GIDA	3,51	22,96	24,11
TATGD	TAT GIDA	0,61	0,94	0,12
TKURU	TAZE KURU GIDA	0,00	0,00	0,00
TUKAS	TUKAŞ	0,17	0,21	0,32
ULUUN	ULUSOY UN SANAYİ	0,07	0,00	0,00
ULKER	ÜLKER BİSKÜVİ	1,67	2,42	4,91
VANGD	VANET GIDA	6,03	0,00	0,00

Tablo 4'te stoklarını maliyet değeri ile değerleyen 11 şirketin stok değer düşüklüğü karşılığı ayırmadığından şirketin stok değer düşüklüğünün stoklara oranının "0" olduğu görülmektedir. Stoklarını net gerçekleşebilir değer ile değerleyen 17 şirketin 14'ünün stok değer düşüklüğünün stoklara oranı %5'in altında kalırken, 3'ünün ise %5'in üzerinde çıkmıştır.

5. Sonuç

TMS 2 Stoklar Standardı kapsamında stok maliyeti hesaplama yöntemleri başlığı altında; gerçek parti maliyet yöntemi, F.I.F.O. (ilk giren ilk çıkar) maliyet yöntemi ve ağırlıklı ortalama maliyet yöntemleri yer almaktadır.

İşletmeler gerçek parti maliyet yöntemi ile belirlenecek stokları dışındaki stok kalemleri için F.I.F.O. veya ağırlıklı ortalama maliyet yöntemlerini kullanabilmektedir. Ağırlıklı ortalama maliyet

yöntemleri de dönem sonu ağırlıklı ortalama veya hareketli ortalama maliyet yöntemleri olarak uygulanabilmektedir.

Araştırma kapsamındaki 28 şirketin 2012 yılında 17'si ağırlıklı ortalama maliyet yöntemini (standartta yer alan dönem sonu ağırlıklı ortalama maliyet yöntemi), 5'i hareketli ortalama maliyet yöntemini ve 3'ü ilk giren ilk çıkar maliyet yöntemini ve kullanmıştır. Şirketlerden 3'ü ise kullandığı stok maliyeti hesaplama yöntemini açıklamamıştır. 2013 yılında şirketlerden 16'sı ağırlıklı ortalama maliyet yöntemini, 6'sı hareketli ortalama maliyet yöntemini ve 3'ü ilk giren ilk çıkar maliyet yöntemini kullanmıştır. Şirketlerden 3'ü ise kullandığı stok maliyeti hesaplama yöntemini açıklamamıştır. 2014 yılında ise şirketlerden 15'i ağırlıklı ortalama maliyet yöntemini, 4'ü ilk giren ilk çıkar maliyet yöntemini ve 4'ü ise hareketli ortalama maliyet yöntemini kullanmıştır. Şirketlerden 5'i ise kullandığı stok maliyeti hesaplama yöntemini açıklamamıştır.

Araştırma sonucunda en çok tercih edilen yöntemin dönem sonu ağırlıklı ortalama maliyet yöntemi (ortalama %57) olduğu tespit edilmiştir. Bu yöntem diğer yöntemlere göre daha basit olduğundan uygulamada yaygın olarak kullanıldığı düşünülmektedir.

Gıda maddeleri sanayisinde kullanılan ilk madde ve malzeme, yarı mamullerin ve üretilen mamullerin sınırlı tüketim ömürleri bulunmaktadır. Dolayısıyla, ilk satın alınan ilk madde ve malzemenin öncelikle üretime alındığı, dönem başı yarı mamullerin öncelikle mamule dönüştürüldüğü ve ilk üretilen mamullerin önce satıldığı göz önünde bulundurulmalıdır. Dönem sonu stoklarında ise, en son satın alınan ilk madde ve malzemeler, yarı mamuller ve dönem sonuna yakın tarihlerde üretilmiş mamuller yer almaktadır. Bu nedenle gıda sanayi sektöründeki şirketlerin yaptıkları faaliyetin fiili iş akışına en uygun yöntemi, yani F.I.F.O. (ilk giren ilk çıkar) maliyet yöntemini uygulamaları finansal tabloların daha güvenilir, şeffaf ve gerçeğe uygun sunum özelliklerine sahip olmasını sağlayacaktır.

TMS 2 standardı kapsamında stokların değerlemesi maliyet bedeli ve net gerçekleşebilir değerden düşük olanı ile yapılmaktadır. Araştırma kapsamında şirketlerin 2012, 2013 ve 2014 yıllarına ait finansal durum tabloları incelendiğinde şirketlerin % 61'inde her üç yılda da stok değer düşüklüğü karşılığı bulunduğu,

şirketlerin % 39'unda ise stok değer düşüklüğü karşılığı bulunmadığı tespit edilmiştir. Araştırma kapsamındaki şirketlerin gıda sanayi sektöründe faaliyet gösterdiği dikkate alındığında, şirketlerin ilk madde ve malzeme, yarı mamul ve mamul stoklarının saklama, depolama ve tüketim ömürlerinin sınırlı olması nedenleriyle, bu şirketlerin stoklarında net gerçekleşebilir değer maliyet değerinin altında yer alacak stokların bulunması doğaldır. Ancak şirketlerin % 39'unda stokların herhangi bir nedenle değer düşüklüğüne uğramadığı şeklindeki finansal raporlama, finansal tablo kullanıcılarını yanıltıcı bilgi verilmesine neden olabilecektir.

KAYNAKLAR

- Akın H. ve F. Kurşunel. 2010. TMS-2'ye Göre Stokların Değerlemesinde Özel-lik Arz Eden Durumlar. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO Dergisi 13 (1): 311-330.
- Alfredson K., K. Leo, R. Picker, P. Pacter ve J. Radford. 2005. Applying International Accounting Standards. Australia: John Wiley,
- Badem C. ve C. Y. Özbey. 2013. Tam Maliyet ile Normal Maliyet Yöntemlerinin TMS 2 Stoklar Standardı İle VUK Açısından Karşılaştırması ve Muhtemel Ertelenmiş Vergi Etkisi. Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi 2: 65-92.
- Bahadır O. 2012. Stoklarda Değerleme: UFRS/TFRS ve Vergi Mevzuatı Açısından. Mali Çözüm Dergisi 109 (Ocak-Şubat): 51-67.
- Elitaş C. 2014. Türkiye Muhasebe Standartları / Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının Muhasebenin Genel Kabul Görmüş Temel Kavramları Açısından Durumu. Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi 16 (3): 113-126.
- Gökçen G., B. Ataman ve C. Çakıcı. 2011. Türkiye Finansal Raporlama Standartları Uygulamaları: TFRS/TMS Özetleri ve Uygulamaları. İstanbul: BETA.
- Özbek C. Y. 2008. Türkiye Muhasebe Standardı (TMS-2) Stoklar. Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi (24): 77-102.
- Stowoly H., M. J. Lebas ve Y. Ding. 2013. Financial Accounting And Reporting: A Global Perspective, İngiltere: Cengage Learning.
- The Institute Of Chartered Accounts of Pakistan. 2015. Financial Accounting And Reporting 1, United Kingdom: Emile Woolf International.
- Uyar B. 2009. "TMS 2 – Stoklar" Standardı Üzerine Genel Bir Değerlendirme. Muhasebe ve Denetim Bakış Dergisi (29): 131-144.
- Yükçü S. ve S. Gönen. 2012. Muhasebe Politikaları, Muhasebe Tahminlerindeki Değişiklikler ve Hatalar Standardına İlişkin Uygulama Önerileri. Mali Çözüm Dergisi (114): 17-35.